

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY TA'LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI
CHIRCHIQ DAVLAT PEDAGOGIKA UNIVERSITETI

IJTIMOIIY HAYOT VA DIN O'QUV DASTURI

Bilim sohasi:	100000 – Ta'lim
Ta'lim sohasi:	110000 – Ta'lim
Ta'lim yo'nalishi:	60112100-Milliy g'oya, ma'naviyat asoslari va huquq ta'limi

Fan/modul kodi IHD1805		O'quv yili 2027-2028	Semestr 8	ECTS - Kreditlar 5	
Fan/modul turi Majburiy		Ta'lim tili O'zbek		Haftadagi dars soatlari 4	
1.	Fanning nomi		Auditoriya mashg'ulotlari (soat)	Mustaqil ta'lim (soat)	Jami yuklama (soat)
	Ijtimoiy hayot va din		60	90	150
2.	I. Fanning mazmuni.				
Fanni o'qitishdan maqsad – talabalarni inson va jamiyat hayotida din va diniy qadriyatlarining o'rnini va rolini ilmiy asoslab berish, shuningdek, turli yot g'oya va mafkuralarning diniy hurujlariga nisbatan asosli argument bilan javob bera olishlik qobiliyatini shakllantirishga xizmat qiladi. Bugungi kunda ro'y berayotgan diniy murasasizliklarning jamiyat hayotiga ko'rsatayotgan ta'sirlarini to'g'ri tahlil qila olishlik va kelajak faoliyatida ijtimoiy munosabatlarga ijobiy kirisha olish ko'nikmalarini shakllantirishdan iborat. Fanning vazifasi – dinning mohiyati, funksiyalari, din kelib chiqishi haqidagi nazariyalar, ibtidoiy, milliy va dunyo dinlarining kelib chiqishi, ta'limoti, tarqalishi, diniy e'tiqodlari bo'yicha bilimlar bilan qurollantirishdan iborat.					
II. Nazariy qism (ma'ruza mashg'ulotlari)					
II.I. Fan tarkibiga quyidagi mavzular kiradi:					
1-mavzu. “Ijtimoiy hayot va din” fani predmeti, maqsadi va vazifalari. Boshqa fanlar bilan aloqadorligi.					
Ijtimoiy hayot tushunchasi, mazmun-mohiyati. Din tushunchasining mazmun mohiyati. Ijtimoiy hayot va din fanining predmeti, maqsadi va vazifalari. Ijtimoiy hayot va din fanining falsafa, ma'naviyatshunoslik, madaniyatshunoslik va boshqa ijtimoiy fanlar bilan aloqadorligi.					
2-mavzu. Dinlar tipologiyasi. Dinlar kelib chiqishining ijtimoiy-tarixiy asoslari. Dinlar tipologiyasi.					
Dinlar tipologiyasining mazmun-mohiyati. Ibtidoiy dinlar. Milliy dinlar. Jahon dinlari. Ibtidoiy dinlarning insoniyat sivilizatsiyasida tutgan ahamiyati. Bugungi kunda milliy dinlarning ko'rinishlari. Jahon dinlarining trivojlanishi va bugungi kunda ko'rinishlari. Dinlar kelib chiqishining ijtimoiy-tarixiy asoslari.					
3-mavzu. Dinlar funksiyalari.					
Ijtimoiy munosabatlarda dinlarning o'rnini. Dinning dunyoqarash funksiyasi. Dinning integrativlik funksiyasi. Regulyativlik va ligitimlik funksiyalarining ahamiyati. G'arb dunyosining muammolari. Inson ruhiy tarbiyasida dinning o'rnini.					
4-mavzu. Din falsafasi					

Din falsafasining asosiy yo'nalishlari va qonuniyatlari. Dinning kelib chiqishi haqidagi ilmiy va diniy-falsafiy konsepsiyalar. Din falsafasi genezisi va rivojlanish bosqichlari. Din strukturasi falsafiy tushunchalari va tarkibiy qismlari.

5-mavzu. Ilohiy dinlarning jamiyat hayotidagi ahamiyati

Ilk ilohiy dinning paydo bo'lishi. Yahudiyluk dinining insoniyat hayotidagi o'zgarishlarga ta'siri. Xristianlik dini va Yevropa sivilizatsiyasi. Islomgacha bo'lgan davrda ijtimoiy munosabatlar. Islom dinining paydo bo'lishi.

6-mavzu. Buddaviyluk dini. Qadimgi hind jamiyatida buddaviylukning tutgan roli.

Buddaviyluk dinining paydo bo'lishi. Budda ta'limoti. Qadimgi hind jamiyatida buddaviylukning tutgan roli. Bugungi kunda buddaviyluk diniga e'tiqod qiluvchilarning ijtimoiy hayoti.

7-mavzu. Yevropa xalqlari hayotida xristianlik mafkurasining vujudga kelishi.

Xristianlik dinining paydo bo'lishi. Yevropa xalqlari hayotida xristianlik mafkurasining vujudga kelishi. Xristianlikdagi bo'linishlar. Katolik va provaslav yo'nalishlari. Protestantlik oqimining vujudga kelishi.

8-mavzu. Jaholat davri. Islom dinining paydo bo'lishi.

Islomgacha bo'lgan davrda ijtimoiy hayot. Islom dinining paydo bo'lishi. Islomning tarqalishi. Islomdagi yo'nalishlar. Fiqhiy va aqidaviy bo'linishlar. Sunniylukdagi mazhablar.

9-mavzu. Islom g'oyalarining ijtimoiy-funksional mohiyati.

Islom g'oyalarining ijtimoiy-funksional mohiyati. Tasavvuf tarixi va ta'limoti. Tasavvuf namoyondalarining diniy, ijtimoiy va falsafiy qarashlari. So'fiylik tariqati.

10-mavzu. Diniy qadriyatlarning ijtimoiy ahamiyati

Qadriyat tushunchasining mazmun mohiyati. Xalqlar hayotida diniy qadriyatlarning ahamiyati. Turli davrlarda qadriyatlarning shakllanish bosqichlari.

11-mavzu. Din, ilm-fan, san'at va inson kamoloti mushtarakligi: kecha va bugun.

Dinlarda ilmga bo'lgan munosabat. San'at va din o'rtasidagi munosabatlar. Qadimgi diniy marosimlarda san'atning ko'rinishlari.

12-mavzu. Zamonaviy dunyoda dinga bo'lgan ehtiyoj.

Fan-texnika yutuqlaridan foydalanish masalasiga diniy munosabat. Diniy qarashlarning inson ruhiyatiga ta'siri.

13-mavzu. Bugungi kunda diniy va dinlararo munosabatlar. “Ma’rifat va diniy bag’rikenglik rezolyutsiyasi” mazmuni va ahamiyati.

Diniy erkinlik. Fonfessiyalararo munosabatlar. O‘zbekiston Respublikasida diniy erkinlikning huquqiy asoslari. “Ma’rifat va diniy bag’rikenglik rezolyutsiyasi”.

14-mavzu. Dindan niqob ostida foydalanishning ko’rinishlari.

Missionerlik va prozelitizm harakatlarining mazmun-mohiyati. Faoliyati taqiqlangan diniy tashkilot va diniy harakatlar.

15-mavzu. “Vijdon erkinligi va diniy tashkilotlar to’g’risida”gi Qonun.

“Vijdon erkinligi va diniy tashkilotlar to’g’risida”gi Qonunining mazmun-mohiyati. Qonunga kiritilgan o’zgartirishlar. Diniy tashkilotlarni tuzish tartiblari.

III. Seminar mashg’ulotlar bo’yicha ko’rsatma va tavsiyalar

Seminar mashg’ulotlar uchun quyidagi mavzular tavsiya etiladi:

1. “Ijtimoiy hayot va din” fani predmeti, maqsadi va vazifalari. Boshqa fanlar bilan aloqadorligi.
2. Dinlar tipologiyasi. Dinlar kelib chiqishining ijtimoiy-tarixiy asoslari. Dinlar tipologiyasi.
3. Dinlar funksiyalari.
4. Din falsafasi.
5. Ilohiy dinlarning jamiyat hayotidagi ahamiyati
6. Buddaviylik dini. Qadimgi hind jamiyatida buddaviylikning tutgan roli.
7. Yevropa xalqlari hayotida xristianlik mafkurasining vujudga kelishi.
8. Jaholat davri. Islom dinining paydo bo’lishi.
9. Islom g’oyalarining ijtimoiy-funksional mohiyati.
10. Diniy qadriyatlarning ijtimoiy ahamiyati.
11. Din, ilm-fan, san’at va inson kamoloti mushtarakligi: kecha va bugun.
12. Zamonaviy dunyoda dinga bo’lgan ehtiyoj.
13. Bugungi kunda diniy va dinlararo munosabatlar. “Ma’rifat va diniy bag’rikenglik rezolyutsiyasi” mazmuni va ahamiyati.
14. Dindan niqob ostida foydalanishning ko’rinishlari.
15. “Vijdon erkinligi va diniy tashkilotlar to’g’risida”gi Qonun.

Mustaqil ta’lim va mustaqil ishlar

Mustaqil ta’limni baholash – bu talabalarning jamoaviy tartibda va yakka tartibda berilgan amaliy loyihalarni bajarishlari orqali amalga oshiriladi. Bunda har bir talabaga bitta jamoaviy loyiha va ikkita yakka tartibda bajariladigan loyiha beriladi. Talaba berilgan loyihaning maqsad va vazifalarini, mohiyatini tushungan holda qo’yilgan masalani o’rganib, izlanishlar olib boradi. Olingan natijalarni tahlil qilib, hulosalari bilan taqdimotlar tayyorlab himoya qiladi. Ishchi fan dasturida loyihalarning soni, mavzusi, mazmuni bajarish usullari va topshirish muddatlari to’liq ochib beriladi.

Mustaqil ta'lim uchun beriladigan topshiriqlar

Talabalar tomonidan bugungi ijtimoiy hayotda ro'y berayotgan jarayonlarda dinlarning ahamiyatini yoritib bera oluvchi faktlar yig'iladi. Barcha ma'lumotlar umumlashtiriladi. Ibtidoiy jamiyatdan bugungacha bo'lgan davrda dinlarning rivojlanish bosqichlarini aks ettiruvchi qo'llanma tayyorlanadi.

Mustaqil ta'lim uchun tavsiya etiladigan mavzular:

16. "Ijtimoiy hayot va din" kursi predmeti, maqsadi va vazifalari.
17. Ijtimoiy hayot va din fanining boshqa fanlar bilan aloqadorligi.
18. Dinlar kelib chiqishining ijtimoiy-tarixiy asoslari.
19. Dinning funksiyalari va jamiyatdagi roli.
20. Din falsafasi, uning asosiy yo'nalishlari.
21. Qadimgi milliy dinlar va uning jamiyat ijtimoiy hayotidagi roli.
22. Dinlar tipologiyasi. Milliy dinlar va ular marosimlari.
23. Zardushtiylik: ta'limoti va jamiyat hayotidagi o'rni.
24. Buddaviylik dini. Qadimgi hind jamiyatida buddaviylikning tutgan roli.
25. Yevropa xalqlari hayotida xristianlik mafkurasining vujudga kelishi.
26. Xristianlikdagi bo'linishlar.
27. Katolik va provaslav yo'nalishlari.
28. Protestantlik oqimining vujudga kelishi.
29. Jaholat davri. Islom dinining paydo bo'lishi.
30. Islomdagi yo'nalishlar.
31. Islomdagi fiqhiy va aqidaviy bo'linishlar.
32. Sunniylikdagi mazhablar.
33. Islom g'oyalarining ijtimoiy-funksional mohiyati.
34. Tasavvuf tarixi va ta'limoti.
35. Tasavvuf namoyondalarining diniy, ijtimoiy va falsafiy qarashlari.
36. Diniy qadriyatlarning ijtimoiy ahamiyati.
37. Umuminsoniy ma'naviyatni shakllantirishda dinning o'rni va roli.
38. Bugungi kunda diniy va dinlararo munosabatlar.
39. Din, ilm-fan, san'at va inson kamoloti mushtarakligi: kecha va bugun.
40. "Ma'rifat va diniy bag'rikenglik rezolyutsiyasi" mazmuni va ahamiyati.
41. Vijdon erkinligi, diniy tashkilotlar, konfessiyalar va millatlararo munosabatlar.

3. VII. Ta'lim natijalari (shakllanadigan kompetensiyalar)**Fanni o'zlashtirish natijasida talaba:**

- "Ijtimoiy hayot va din" fanini din va diniy ta'limotlar, dinning ijtimoiy taraqqiyotdagi o'rni jamiyatdagi roli to'g'risida **tasavvurga ega bo'ladi**;
- "Ijtimoiy hayot va din" fanini o'qitish asosida diniy e'tiqod, diniy tasavvur, hamda dinning jamiyat o'rtasidagi munosabatlari, jamiyat hayotida nechog'li ahamiyatga ega ekanligini biladi va ulardan foydalana olish **malakasi paydo bo'ladi**;
- "Ijtimoiy hayot va din" fanini o'qitishda diniy bag'rikenglik ildizlarining uzoq tarixiy davrga borib taqalishi, xalqimiz diniy bag'rikenglik tamoyillariga azaldan rioya qilib o'zga din vakillari bilan yonma-yon tinch-totuv hayot kechirganligi to'g'risida

	ma'lumotlarga va ular bo'yicha kerakli xulosalar chiqarish ko'nikmalariga ega bo'ladi. Kurs natijasiga ko'ra ega bo'ladigan kompetensiyalar (KK): • Kelajakdagi kasbiy faoliyatda Sotsiologiya, Falsafa, Madaniyatshunoslik, Siyosatshunoslik, Tarix, Etnografiya, Etika, Estetika, Ma'naviyat asoslari kabi bir qator ijtimoiy yo'nalishdagi fanlarga oid bazaviy bilimlarga va ijtimoiy-gumanitar fanlarni o'qitishda malaka va ko'nikmalarga ega bo'ladi; • ilmiy-tadqiqot ishlarini bajarishda ishtirok etadi.
4.	VIII. Ta'lim texnologiyalari va metodlari: • ma'ruzalar; • interfaol keys-stadilar; • seminarlar (mantiqiy fikrlash, tezkor savol-javoblar); • guruhlarda ishlash; • taqdimotlarni qilish; • individual loyihalar; • jamoa bo'lib ishlash va hioya qilish uchun loyihalar
5.	IX. Kreditlarni olish uchun talablar: Fanga oid nazariy va uslubiy tushunchalarni to'la o'zlashtirish, tahlil natijalarini to'g'ri aks ettira olish, o'rganilayotgan jarayonlar va tushunchalar haqida mustaqil mushohada yuritish, joriy va oraliq nazorat shakllarida berilgan vazifa va topshiriqlarni bajarish, yakuniy nazorat bo'yicha variantlar asosida yozma topshiriqlarni bajarishi zarur.
6.	X. Asosiy adabiyotlar: 1. Dinshunoslik: Darslik / G.T.Tulemetova, N.X.Oblomurodov, O'M.Hasanboyev; - T.: Iqtisod-Moliya, 2019. -336 b. 2. Dinshunoslikka kirish: o'quv qo'llanma / D.Raxim djanov, O.Ernazarov. – Toshkent: «O'zbekiston faylasuflari milliy jamiyati» nashriyoti, 2018. – 304 b. 3. Исоқжонов, Р. Қиёсий диншунослик [Матн]: ўқув қўлланма / Р. Исоқжонов.-Тошкент: ООО “Complex Print” 2020.-198 б. XI. Qo'shimcha adabiyotlar 4. Abdusamedov A.E. Dinlar tarixi. – Toshkent: Universitet. 2004. – 208 b. 5. Nizomiddinov N. Janubi-sharqiy Osiyo diniy-falsafiy ta'limotlari va islom. – Toshkent: A.Navoiy nomidagi davlat adabiyot muzeyi. 2006. – 66 b. 6. Abdusamedov A.E. Dinlar falsafasi. – Toshkent: OzMU, 2010. – 108 b. 7. Jaloliddin Rumi. Ichingdagi ichingdadir. –Toshkent: Yozuvchi, 1997.–191 b. 8. Komilov N. Tasavvuf. – Toshkent: “Movarounnahr” – “O'zbekiston”, 2009. – 448 b. 9. Narbekov A. V. Dinshunoslik asoslari: O'quv qo'llanmasi. – T.: O'zbekiston Respublikasi IIV Akademiyasi, 2007. – 211 bet. 10. Shayx Muhammad Sodiq Muhammad Yusuf / Islom tarixi. 1-juz: T HILOL-NASHR nashriyoti 2018. -512 b. 11. Abdusamedov A.E. Dinlar falsafasi. – Toshkent: OzMU, 2010. – 108 b.

	Axborot manbalari http://www.edu.uz–O‘zbekiston Respublikasi Oliy ta’lim, fan va innovatsiyalar vazirligi sayti. http://www.gov.uz– O‘zbekiston Respublikasi xukumati portali. www.pedagog.uz <u>www.cspi.uz</u> www.pedagog.uz www.edu.uz www.natlib.uz (A.Navoiy nomidagi O‘z.MK) www.ziyonet.uz - Ziyonet axborot-ta’lim resurslari portali
7.	Chirchiq davlat pedagogika universiteti tomonidan ishlab chiqilgan va universitet Kengashining 2024-yil “_____” _____dagi qarori bilan tasdiqlangan
8.	Fan/modul uchun ma’sul: O.Berkinov – CHDPU, “Milliy g’oya” kafedrasi o‘qituvchisi
9.	Taqrizchilar: G.G’. G’affarova – CHDPU, “Milliy g’oya, ma’naviyat asoslari va huquq ta’limi” kafedrasi professori, falsafa fanlari doktori (DSc) S.O’.Yo‘ldoshev – FarDU “Falsafa va milliy g’oya” kafedrasi dotsenti, f.d., (PhD)